

Nr 69

Av herr **Jansson m. fl.**, om *ändring av bestämmelserna angående invaliditetstillägg och invaliditetsersättning.*

Inom ramen för lagen om allmän försäkring utges invaliditetsersättning för vissa kategorier handikappade. För andra grupper har compensationen formen av invaliditetstillägg. I båda fallen är syftemålet att ersätta vissa kostnader, som den försäkrade åsamkas till följd av sitt handikapp. Invaliditetsersättningen utgår till sådana handikappade som ej tillerkänts förtidspension. Rätten till invaliditetstillägg är däremot knuten till hel eller partiell förtidspensionering. Den som erhåller invaliditetstillägg kan inte beviljas även invaliditetsersättning.

I anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 59 år 1966 beslöt riksdagen att höja invaliditetsersättningen från 50 till 60 % av basbeloppet för svårare handikappade. Vidare beslöts att invaliditetsersättning skall kunna utgå med 30 % av basbeloppet till förvärvsarbete handikappade med mindre omfattande hjälpbehov eller lägre merutgifter än som krävs för hel invaliditetsersättning. Någon förbättring beträffande invaliditetstilläggen beslutades däremot inte.

Redan pensionsförsäkringskommittén uttalade i sitt delbetänkande år 1962 vissa tvivelsmål beträffande riktigheten i att förtidspensionär med en tredjedels pension och invaliditetstillägg blir sämre ställd än den som uppbär invaliditetsersättning. Kommittén föreslog emellertid ingen förbättring beträffande invaliditetstilläggen. Statens handikappråd uttalade sig i remissyttrande för en snar justering av invaliditetstilläggens belopp, och medicinalstyrelsen framhöll att förvärvsarbete förtidspensionärer kan ha lika omfattande hjälpbehov och lika stora merkostnader för att kunna utföra förvärvsarbete som försäkrade, vilka är berättigade till invaliditetsersättning. Medicinalstyrelsen framhöll sammanfattningsvis att dessa kostnader f. n. icke täckes av invaliditetstillägget. SPP hade likartade erinringar att anföra och framhöll att invaliditetstilläggens belopp bör lika väl som invaliditetsersättningarnas bestämmas efter den gemensamma principen att de inte utgör ersättning för inkomstbortfall utan för vissa kostnader, som hänför sig till den försäkrades handikapp.

Undertecknade vill för sin del hävda att uppdelningen när det gäller att avgöra om tillägg eller ersättning skall utgå är en mekanisk konstruktion, som inte tar till utgångspunkt individen och dennes behov. Kompensationstanken kommer inte på ett tillfredsställande sätt till uttryck. Den nuvarande konstruktionen ger inte heller stimulans för återgång till förvärvs-

arbete under tid för uppbärande av partiell pension. Vi anser således att en grundlig översyn av lagen om allmän försäkring är angelägen beträffande de handikappade. Så länge detta inte skett och heller inte frågan om en förbättring av grundförmånerna kommit upp till avgörande är det nödvändigt att i görligaste mån undanröja de orättvisor och inkonsekvenser som vidlåder nuvarande bestämmelser.

I motion II: 824 vid 1966 års riksdag framhölls att förtidspensionärerna placerats i en oförmånlig ställning i fråga om merkostnader som handikappet medför. De kan erhålla endast invaliditetstillägg, vilket begränsas till 30 procent av basbeloppet. Särskilt oförmånligt verkar denna regel för de partiellt pensionerade. Deras restarbetsförmåga tas i anspråk i förvärvsarbete, ofta inom den skyddade verksamheten, men deras merkostnader blir inte kompenserade i samma utsträckning som andra förvärvsarbetande handikappade. De är förvärvsarbetande efter sin förmåga, och oavsett om de arbetar hel eller halv dag torde resekostnaderna jämte andra merkostnader i samband med förvärvsarbetet och handikappet bli likvärdiga. Man åker inte billigare på buss eller spårvagn för att man är deltidsarbetande. Det är heller inte billigare att inneha invalidbil för den förtidspensionerade än för den som icke har pension och som förvärvsarbetar. När det gäller näringshjälp från AMS för bidrag till inköp av invalidbil skiljes inte på den som har partiell pension och den som icke har pension, därest i övrigt kraven uppfylles för erhållande av bidrag. Åtskilligt fler exempel kunde ges till bestyrkande av att de partiellt pensionerades situation motiverar en invalidersättning på samma grunder som för dem som icke uppbär pension. Vi föreslår därför nedan att en sådan revision av bestämmelserna sker i avvaktan på den prövning av grundförmånernas storlek som pensionsförsäkringskommittén kan förväntas komma att aktualisera.

I detta sammanhang vill vi föreslå att åldersgränsen för tillerkännande av invaliditetstillägg och invaliditetsersättning sättes till 67 år mot nu 63 år. Vi kan inte finna det rimligt att dessa förmåner skall vara beroende av om man råkat ut för handikappet på »rätt» sida om en åldersgräns som är väsentligt lägre än den egentliga pensionsåldern. Särskilt i vår tid med dess högt uppdrivna arbetsjakt och tidiga förslitning ter sig denna bestämmelse djupt orättfärdig. Den innebär att den som i levnadsåldern mellan 63 och 67 år genom förslitning eller olyckshändelse mister en del av sin tidigare arbetskapacitet berövas den kompensation som han i annat fall skulle ha erhållit. Pensionsförsäkringskommitténs motivering att krämpor, som inträffar i åldern 63—67 år, är att hänföra till ett normalt åldrande kan vi inte godta, eftersom det sociala elementet här kommit bort. För övrigt förutsätter såväl folkpension som tilläggs pension att det »normala åldrandet» börjar först efter fyllda 67 år.

I fråga om tilläggsförmånerna har de döva försatts i en sämre ställning än de blinda. Andra lagutskottet, som i sitt utlåtande nr 41 år 1966 av-

styrkte vårt förslag om att i nämnt avseende jämställa blinda och döva, ansåg att de döva endast borde vara jämställda med handikappade i allmänhet i fråga om rätten till invaliditetsersättning och invaliditetstillägg. Vi kan inte anse ett sådant ståndpunktstagande sakligt berättigat. De dövas handikapp utestänger dem från vissa yrken och karriärer. Den som är döv får ut mycket litet — vanligtvis ingenting — av den service som samhället bjuder för de skatter som också döva har att erlagga. För att komma i kontakt med samhällets inrättningar nödgas de anlita tolk, därest någon sådan står att få. I så fall får de honorera tolken och ersätta dennes förlorade arbetsförtjänst samt själva ta sig ledigt från arbetet och betala dryga resekostnader. Enkla men nödvändiga ärenden som för en hörande kan avklaras på några minuter genom ett telefonsamtal kan åsamka en döv dryga utgifter, särskilt kännbara genom att döva vanligen har mycket små möjligheter att komma upp i någon högre arbetsinkomst. De dövas svårigheter med språket i både tal och skrift medför således stora extra kostnader och utgör en belastning när det gäller att tillgodogöra sig samhällliga förmåner.

Det kan i detta sammanhang erinras att i Danmark får de döva kompensationsbidrag samt i Norge och Finland skattelindring. I andra kulturländer är de berättigade till någon form av ersättning för de avgifter som är avsedda till förmåner som de till följd av sitt handikapp inte kan utnyttja

Vi föreslår att i vårt land åtminstone den förbättringen genomförs att de döva jämställs med de blinda i fråga om invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar.

Med stöd av det anförda föreslås,

att riksdagen beslutar att i skrivelse till regeringen hemställa om:

1. förslag till sådan lagändring som gör det möjligt för dem som uppbär partiell förtidspension och som förvärvsarbetar eller studerar att erhålla invaliditetsersättning på samma grunder som gäller för dem vilka ej uppbär pension;

2. förslag till lagändring med innebörden att åldersgränsen för erhållande av invaliditetstillägg och invaliditetsersättning höjes till 67 år;

3. förslag till lagändring som medför att döva jämställs med blinda i fråga om rätten till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning.

Stockholm i januari 1968

Axel Jansson (vpk) C. H. Hermansson (vpk) Erik Karlsson (vpk)

Eivor Marklund (vpk) Gustav Lorentzon (vpk) Henning Nilsson (vpk)